

SARS e amogela Ditekanyetšo tša Ditseno tšeo di Filwego tša Ngwaga wa Ditšhelete wa 2024/25

12 Matšhe 2025 — Mra. Edward Kieswetter, Khomišinare wa Ditirelo tša Motšhelo tša Afrika Borwa (SARS), o dula a na le boitshepo bja go amogela ditekanyetšo tša ditseno tšeo di boeditšwego tšeo di tlhagišitšwego ke Tona ya Ditšhelete, Enoch Godongwana.

Polelong ya gagwe ya Tekanyetšo ya Ditšhelete lehono, Tona o begile koketšo ya tekanyetšo ya ditseno ya R1.846 trillion, go tšwa go R1.841 trillion yeo e begilwego ngwagola ka go Setatamente sa Pholisi ya Ditekanyetšo tšaTšhelete ya Gare (MTBPS). Tekanyetšo ya ditseno yeo e boeditšwego ke kaonafalo go tloga ka tekanyetšo ya Oktobore 2024 gomme e fokotša tlhalelo ge e bapetšwa le tekanyetšo ya Febereware 2024 yeo e dirilego R1.863 trillion, go tloga go R22.3 billion go ya go R16.7 billion.

Naga ya rena e tšwelapele go lebane le maemo a boima a ekonomi, ao a filego tlhathollo ya maemo a mabe a ekonomi. Go sa šetšwe tikologo ya maemo a boima a ekonomi, ditseno tšeo di laeditšwego di tla maatlafatša kabo ya motšhelo go GDP ga nnyane ka 24.7% ka Ngwaga wa Ditšhelete wa 2024/25, ge e bapetšwa le 24.5% ka Ngwaga wa Ditšhelete wa 2023/24. Kabo ya mahlagahlaga a motšhelo e kaonafetše ka 1.12 go tšwa go mengwaga ye e fetilego ka 0.66.

Ka tebo ya seo SARS e se dirago, se se tiišetša kgwekgwe ya yona ya go tiišetša tagafara ya yona ya go koleka ditseno, kaonafatšo ya obamelo le nolofatšo ya kgwebo yeo e lego molaong. Motlhako o ama tshekatsheko ya ka fao maemo a ekonomi le dipholisi tša motšhelo le khasetomo di amago dikoleka tša ditseno. Ka go phethagatša lenaneo la yona la obamelo ka thelelo, SARS e e maamong a makaone a go koleka metšhelo yeo e lebanego ka lebakala fisikase. Maatlafatšo ya potego go SARS e tlogae le bohlokwa go kgonthiša phethagalo ya taolo ya motšhelo.

Kakaretšo ya metšhelo ya mošomo le tirišo e holofetšwe go šoma gabotse kudu mafelelong a ngwaga wa ditšhelete wa 2024/25 mola metšhelo ya tlišogae le di levi tša makhura di letetšwe go se šome gabotse. Metšhelo ya Koporeite e oketšegile ka kudu ntle le metšhelo ya koporeite ya meepo yeo e tšwelago pele go se šome gabotse ka lebaka la phokotšego ya dibolumu le ditheko tšeo di amantšwego go ditlhoaho tša sektara ya kgokaganyo ya lotšistiki.

Metšhelo ya Mošomong

Ka Tekanyetšo ya ditšhelete ya 2024, Tona ya Ditšhelete o begile, magareng ga tše dingwe, magato a pholisi ya motšhelo aoa nyalelanago le metšhelo ya mošomong:

- (i) Ga go na dipeakanyoleswa tša infleišene go dibrakete tša motšhelo le dipokoletšo tša R16.3bn; le
- (ii) Ga go na dipeakanyoleswa go dikhrediti tša motšhelo wa kalafi wa palo ya R1.9bn.

- (iii) Mokgwatšhomo wa dikgogo tša sekhwama sa phenšene sa Two Pot, wo o begoo lekanyeditšwe ka phihlelelo ya R5 billion ka ngwaga wa ditšhelete wa 2024/25

Metšhelo ya mošomong e ebe e holofetšwe go gola ngwaga ka ngwaga ka 13.8% go fihlelela Tekanyetšo yeo e Gatišitšwego. Se se be se theilwe ka kgonono ya gore bili ya mogolo e tla gola ka 8.4%.

Ka MTBPS ya 2024, tekanyetšo ya bili ya megolo e be e fokoditšwe ka 5.5%, gomme ka lebaka leo tekanyetšo ya MTBPS ya PAYE e beakantšweleswa ka phokotšego, yeo gabjale e nyakago koketšo ya Ngwaga ka Ngwaga ya 12.4%.

Phokotšeo yeo e bego e sa holofelwa ya kgolo ya megolo, le kamano mpe ya motšhelo wa letseno la mong, e fokoditšwe ke ditekanyo tša godimo tša motšhelo go tšwa go dikgogo tša sekhwama sa phenšene gammogo le koketšego ya ngwaga ka ngwaga ya obamelo ya ditseno.

Motšhelo wa Boleng bja go oketšwa

VAT ya tša Legae, yeo e bego e holofetšwe koketšego ya tekanyo ya 7.1% ka go Tekanyetšo ya ditšhelete ya 2024, e tlogile e swaretšwe koketšego ya yona yeo e bego e holofetšwe. Se se thušitšwe kudu ke phokotšego ya ditekanyo tša tswala, infleišene ya tlase le ditekanyo tša tswala, gommogo le dikgogo go tšwa go dikhwama tša phenšene, tše ka moka di maatlafaditše letseno, le tirišo ya tšhelete ya sekhwama.

Tlišogae ya VAT, ka tsela enngwe, e fase ka lebaka la gore tlišogae e fase. Mafelelong a Kotara ya 3 ya 2024, phokotšego ya tlišogae e be e le 1.3%, go bapetšwa le kgolo ya 3.8% ka nako ya MTBS. Se se fokoditše VAT ya tlišogae ka R4.3bn Ngwaga ka ngwaga ka morago ka pušetšo ya tšhelete ya R280.5bn.

Levi ya Makhura

Levi ya makhura e amile kudu khuetšo ya koleka ya motšhelo. Ka Tekanyetšo ya ditšhelete ya 2024, koleka ya levi ya makhura e be e lekanyeditšwe ka R95.8 billion, gomme se se be se boeditšwe tlase ka go MTBPS ka R82.4 billion, ka lebaka la go thewa go tekanyetšo ya tlase ya tirišo. Tirišo ya makhura go fihla ka Febereware 2025 e be e le dilitara tše 21 billion go bapetšwa le 24 billion ya ngwaga wa go feta, ka lebaka la koketšego ya hwetšagalo ya enetši. Tefelo ya pušetšo ya tšhelete e ntši ya mengwaga ya go feta e fokoditše levi ya makhura go ya pele. Gabjale e holofetšwe go ema ka R80.6bn, or R15.2 billion ka fase ga tekanyetšo ya setlogo.

Dipušetšo tša tšhelete

SARS e sa ntše e ikgafetše go fana ka kabelo ya yona go hlokomela tikologo yeo e thekgago le go hlohleletša kgolo ya ekonomi. Ka kakaretšo, ge e sale go fihla ka 28 Febereware 2025, koleka ya motšhelo e fihletše ditseno tša Nete ya R1 661.3billion, go tšwa go R2 074.6 billion ya dikoleka tša motšhelo wa koroso le palomoka ya R413.3 billion ya ditefelo tša pušetšo ya tšhelete. Ka sebaka sa go swana, ditefelo tša pušetšo

ya tšhelete ya VAT e bile R338.0bn yeo e laeditšego kgolo ya R21.3bn (6.7%) go tšwa go ngwaga wa go feta wa ditšhelete. Kgolo ya dipušetšo tša tšhelete tša VAT di otletšwe ke dikoloto tša dipušetšo tša VAT tšeo di rometšwego (ka boleng bja sekoloto) mabapi le koketšo ya motšhelo wo o amogetšwego wo o tsebagaditšwego.

Motšhelo wa Letseno la Khamphani (CIT)

Ka Tekanyetšo ya Ditšhelete ya 2024, Motšhelo wa Sebakanyana wa CIT o dirile R302.5bn, ka kholofelo ya phokotšego ya ngwaga ka ngwaga ya 3.3%. Kotlelo e kgolo ya khuetšo ya phokotšego e tšwa kudu go tšhomo ya tlase ya intasteri ya moepo. Se se laetšwa kaone ka phokotšego ya ditefelo tša Motšhelo wa Sebakanyana wa CIT go tšwa go dikhamphani tše kgolo ka go Sektara ya Moepo (-28.4%) le sektara ya ditšweletšwa tša go *Bopa* (-1.6%), yeo e begilego ka gampe ge e bapetšwa le ngwagola wa ditšhelete wa 2023/24. Phokotšego ya ngwaga ka ngwaga e dirwa ke go se šome gabotse go tšwa go *Platinum Group Metals* gammogo le ditheko tša Malahla, kudu e otlelwa ke nyakego ya go tekateka lefaseng ka bophara.

Tonakgolo Godongwana o amogetše gore SARS e dirile kgatelopele e kgolo kudu ka bokgoni bja yona bja maitekelo a kagoleswa le kaonafatšo ya phethagalo ya taolo ya motšhelo. Le ge go na le maemo a thata a ekonomi, maiteko a taolo ya SARS a lemoga dikholego tše dintši tša koleka ya ditseno.

Khomišinare Kieswetter o boletše gore:

“Koleka ya metšhelo ya SARS e na le maikarabelo a 90% ya ditshenyagelo tša Mmušo. Se se hloka gore SARS e dire ka mo e ka kgonago go ya ka tagafara ya yona go kgonthiša gore metšhelo ka moka yeo e kolotwago go fisikase e kolekwe go thekga tebo ya mmušo, le ge ekonomi e koafetše. Koleka ya phethagalo ya ditseno ka moka e tlo thuša go tiišetša ditšhelete ka kakaretšo. Tlhohlomišo ya tirišo ya methopo ya selegae ka senotlelo sa tšwetšopele ya naga ya rena le tšhireletšo ya bokamoso bja yona.”

Go fihlelela ditlhohlo tšeo di beilwego ke tekanyetšo yeo e boleditšwego ya R1.846 trillion, SARS e tlo tšwelapele go loutša motlhako wa yona wa koleka ya motšhelo yeo e amago magato a kaonafatšo ya obamelole. Se se tla tšwelapele go diriša tshekatsheko ya data yeo e kaonafaditšwego, thuto-metšhene ya dipalopalo tša khomphutha, le bohlale bja ekišo, go kaonafatša ditirelo go balefela motšhelo, mola go kaonafatšwa bokgoni bja go kgesa le go arabela go hlokego ya obamelole bosenyi bjo šoro bja motšhelo.

Tekanyetšo e mpsha ya nete ya ditseno ya ngwaga wa ditšhelete wa 2025/2026 ke R2.006 trillion. Tekanyetšo ya ditseno e tla kgatlhanong le theogo ya tebelelo ya ekonomi yeo e tlhohlago bobedi lefase ka bophara le selegae. Nete e mpsha ya ditseno e na le tswakano ya magato a mmalwa a pholisi e mpsha, go akaretša koketšo e nnyane ya VAT, gammogo le tsepelelo yeo e tšwetšwago pele ya taolelo ya phethagalo ya taolo. VAT e tlo oketšega ka dintlha tša dipersente tše 0.5 go mengwaga ye mebedi e latelago, gomme e laetša tekanyo ya VAT ya 16% ka ngwaga wa ditšhelete wa 2026/27.

SARS e amogela tšhelete ya tlaleletšo go setheo sebakeng sa MTEF seo se begilwego lehono ke Tona Godongwana. SARS e tla diriša methopo ye go šala morago sekoloto seo se kolotwago go setheo le dipušetšo ka moka tšeo di šaletšego morago. Gape e tla dirišwa go mpshafatša le go maatlafatša bokgoni bja yona bja theknolotši kudu ka tirišo ya data ya sense, thuta metšhene ya dipalopalo tša khomphutha le bohlale bja ekišo go arabela go dikimi tša go tšea ka dikgoka, go akaretša go šomana le ekonomi yeo e sego molaong, yeo e bilego le kamompe go intasteri ya rena le tahlegelo ya mešomo le go šitiša tšwelopele ya ekonomi ya rena. Gape e tla dirišwa go kaonafatša maitekelo a go nolofatša kgwebo mola e thibela ditiragalo tšeo di sego molaong.

Magato a pholisi ya motšhelo ao a šišintšwego ka Tekanyetšo ya ditšhelete ya 2020 e tlo ama ditseno tša nete ya motšhelo ya R28.0 billion ya ngwaga ditšhelete wa 2025/26 le R44.2bn ya ngwaga wa ditšhelete wa 2026/27. Dintlha tša ditekanyo tša lefela di akareditšwe go sengwalwa kakanywa sa Ditekanyo le Palo ya Tšhelete le Fetošo ya Molaokakanywa wa Melao ya Motšhelo yeo e lokolotšwego lehono gore setšhaba se dire tshwayotshwayo le go thuša go šomana le ditšhišinyo.

“Mola re itemogetše tšwetšopele yeo e hlohleletšago ka SARS, re dula re e kwa bohloko ka temogo ya gore go swanetše go šongwe kudu go šomana le sekgoba sa motšhelo kudu go mpshafatša SARS gore e be ya sebjale bjale go kgona go šomana le ditiragalo tša ekonomi yeo e sego molaong le bosenyi bja motšhelo, peakanyo ya motšhelo wa dikgoka, le mabaka a mangwe a go se obamele. Tše ka moka di ra gore go na le palo e ntši ya ditseno tša motšhelo tšeo di dulago di sa kolekwa. Maiteko a rena ka tsela ye a tla swanela ke go emiša hlogo ka mafolofolo le go fihlelela nepo ya tsepelelo.

Ke rata go leboga kudu gape le ka boikokobetšo bašomi ba ka SARS ba 13 000 bao ba ka mehla ba arabelago boipiletšo bja Tona ka mafolofolo. Ke tloga ke sa belaele gore ba tla dira ka mo ba ka kgonago go fihlelela tekanyetšo ya lenyaga yeo e boeleditšwego. Re hlohleletšwa ke boitlamo bja rena bja go hlohlomiša Mošomo wa Boineelo, ke a tseba, ba tla šoma ka maatla o hle go hlohlomišana le ditlhohlo tšeo di emago pele bophelo bja seriti, fao e lego gore thuto ya bana e a lefelelwa, batšofe ba amogela motlaodutše wa bona wa mphiwafela, le kalafi ya go boloka maphelo yeo e neelwagogo badudi ba rena, ge go bolela ka dikholego tše mmalwa.

Ke rata go leboga balefela motšhelo ka moka le go gopotša batho ka moka gore tebo ya boyo bja rena bjale ka setšhaba e tloga e nyalelane ka mo go tseneletšego. Tšwetšopele ya katlego ya naga ya rena e hloka gore ka moka ga rena re šome ka maatla gore re kgone go tlogelela meloko yeo e latelago naga yeo ba ka ithetago ka yona, fao motho yo mongwe le yo mongwe aka kgathago tema ka botlalo ka moputso wa tša tirišanommogo.” gwa phetha Khomišinare Kieswetter.

Go hwetša tshedimošo enngwe, ka kgopelo ikgokaganye le SARS go SARSMedia@sars.gov.za

#YourTaxMatters